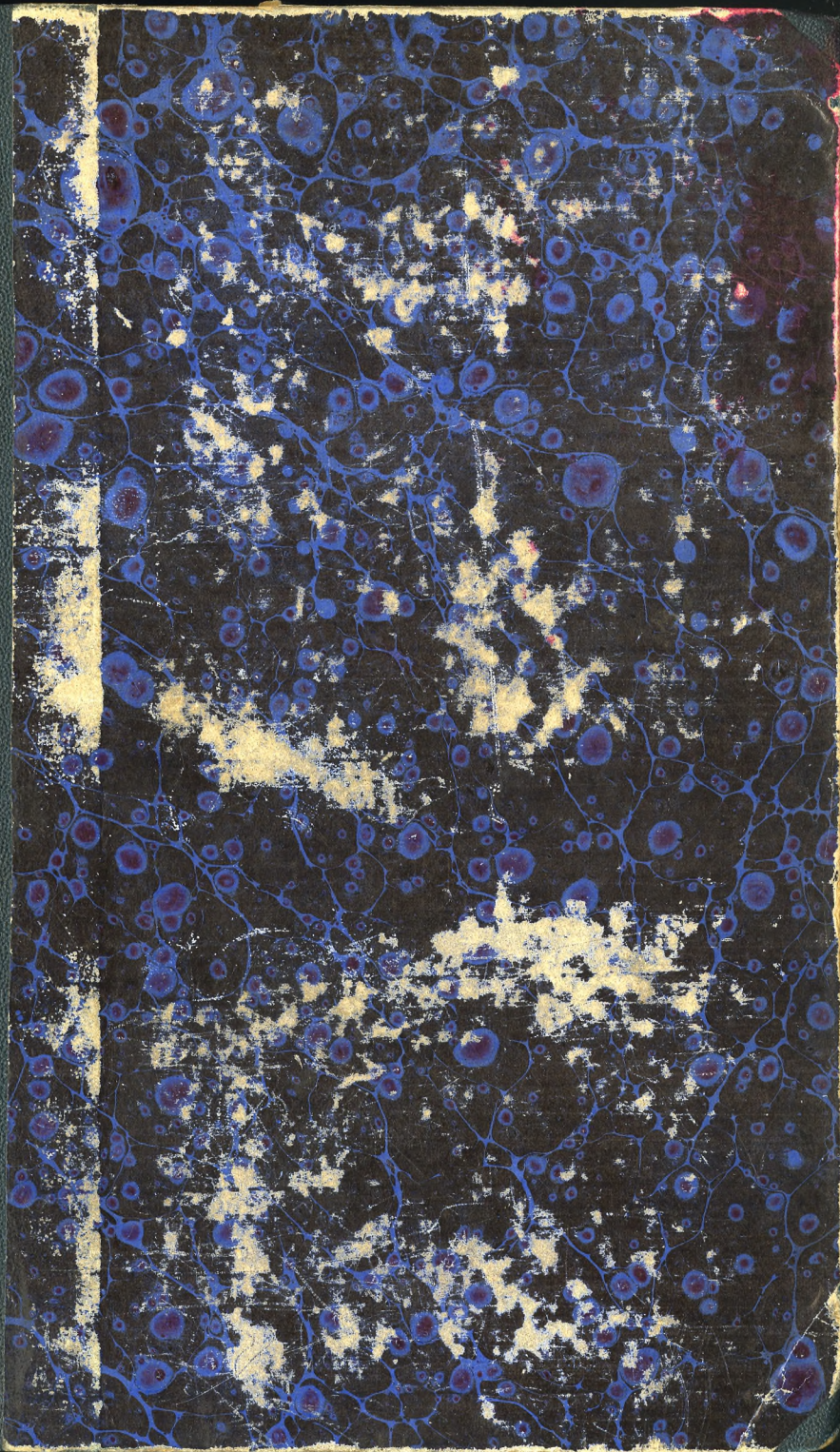

Politikai
röpiratok.

50.

50
373

A

MAGYAR ALKOTMÁNY

KÁTÉJA,

MAGYARORSZÁG TÖRVÉNYEI ALAPJÁN

A NÉP SZÁMÁRA

IRTA

BEDŐ LAJOS.

SZERZŐ SAJÁTJA.

Ára 20 kr. o. é.

8.

PEST, 1867.

NYOMATOTT HECKENAST GUSZTÁVNÁL.

615F52 00164870

Handwritten scribbles in black ink, possibly initials or a signature.

ELŐSZÓ.

En az alkotmányt egyenlőnek tekintem a vá-
lással. Ez a hitnek, amaz a polgári létnek feltétele.
Kinek vallása nincs, annak nincs hite emberi magas
rendeltetése fölől, s kit az alkotmány-jog bástyái
nem védenek, az nem élvezheti, sem a lélek, sem
a polgári lét szabadság-körét, s mint a szeren-
csétlen Orosz-Lengyelország lakosai, alá van vetve
az államhatalom durva önkényének.

Hit nélkül az ember, a léleknek még csak
sejtéseit is felfogni nem tudó barom, alkotmány
nélkül, érző de mozogni nem tudó lény, kit a
hatalom önkénye, az emberi magas célok ellené-
ben saját érdekének nevel áldozatul.

Alkotmány nélkül még a lelkiismeret sza-
badsága is meggyilkoltatik. Ez a bástyája minden
emberi jogoknak.

Ez védi a lélek szent hitét, a kebelnek tiszta
honszerelmét, a családi oltárt, a házi tűzhelyet,

a hazát, és a haza szent földén élő minden ajku és vallásu polgárok jogait. Ez tanít meg viszont minden magasztos kötelességekre: egyenlőség, szabadság, és testvéri szeretetre. Ez tanít meg életünket és vérünket áldozni a királyért, honért, és a hazában élő nemzetiségek jogaiért.

Ezeknél fogva én a magyar alkotmányt édes hazánk minden iskolájában a vallástannal együtt taníttatni óhajtanám.

Minthogy ez azonban fájdalom nincsen így, megkísértem e kis füzettel hozzád kopogtatni be édes hazám minden ajku népe, hogy megtanítsalak ismerni legszentebb emberi jogaid örét, a magyar alkotmányt.

Honfiui hő üdvözlettel maradván
Kunhegyesen a Nagykunságban 1867. év jan. 1-én.

A SZERZŐ.

I. FEJEZET.

Az alkotmányról és államról általában.

1. §. Mi az alkotmány?

Az alkotmány azon törvények összege, mik az államban élő minden emberek jogai biztosítására hozattak, s ennél fogva az államnak talpkövének teszik.

2. §. Mi az állam?

Az embereknek egy közös főhatalom alatt jogaik biztosítása végett egyesült társasága.

3. §. Az állam alkotásához mik kívántatnak meg?

E három főtenyező, u. m. 1-ör föld, 2-or emberek társasága, 3-or az embereket társaságban összetartó, s a felett őrködő főhatalom.

A föld, mely az államnak alapul szolgál, hon, haza, vagy ország nevet visel, a rajta élő emberek pedig állam-lakosoknak, honfiaknak, vagy hazafiaknak, s együtt véne nemzetnek neveztetnek. A főhatalom az állammá egyesülés feltétele szerint különböző. Így p. o. megkülönböztetünk nép-uralmi, főrendi és egyeduralmi főhatalmat.

4. §. Mi különbség van az államhatalmak e formái közt?

A következő, u. m. Népuralmi főhatalom az, midőn a nép vagy saját maga gyakorolja, vagy képviselőire bizza a jogai biztonságára való felügyeletet, főrendi, midőn azt, a születésöknél fogva arra kiváltsággal bíró főurak osztálya gyakorolja, egyeduralmi, midőn az államfőhatalom vezetése csupán egy ember kezében összpontosul.

Ez lehet választott, vagy a főhatalomra születés által örökösödés útján jutott uralkodó, ki az általa vezetett főhatalom gyakorlásának módja szerint megint többféle.

— 2 —

Nevezetesen, ha a nemzetnek semmi befolyást nem enged a hatalom gyakorlásába korlátlan uralkodó; ha a nemzet törvényeken alapuló befolyással bír, korlátolt; ha az államtörvények megsértésével uralkodik, zsarnok, ha pedig az emberi jogok sincsenek alatta biztosságban, akkor kényur, s ha sem választás, sem születés nem hívta a főhatalom gyakorlására, hanem mást elűzve, vagy magát erőszakkal feltolva nyerte azt él, akkor bitorló.

5. §. Hogy keletkezett az alkotmány?

Vagy úgy, hogy midőn valamely nemzet állandó házat keresve magának állammá alakult, maga hozott törvényeket jogai biztosítására, vagy már állammá alakulása után a főhatalomra jutott uralkodóval kötött az iránt szerződést, vagy pedig az uralkodó kegyéből nyerte azt.

6. §. Mi célja van az állammá egyesülésnek?

Az ember egyéni boldogságának és a közjólétnek előmozdítása.

7. §. Mikép éretnek el leginkább az államnak ezen céljai?

A jog-biztonság által, azaz, ha az embernek Istentől nyert lelki és testi tehetségeit kifejtienie, szükségleteit megszereznie, vágyait kielégítenie, szóval mindazon javakat, mikkel Isten a földet megáldotta, egymás jogai megsértése nélkül saját céljaira felhasználnia szabadságában áll. Ezen szabadság gyakorlása neveztetik emberi jogoknak, s a mennyiben ugyanazon célra mindenkinek egyenlő jogai vannak, ezen szabadságnak mások jogai által való korlátolása szüli az egymás iránti kötelességeket. E jogok és kötelességek meghatározására hozott emberi törvények teszik az alkotmányt.

8. §. Hányféle törvényekből áll az alkotmány?

Háromfélekébből, u. m.

1. Olyanokból, mik az állammá egyesülésnek alapját teszik. Ezek az alaptörvények.

2. Olyanokból, mik az államfőhatalomnak az állam vezetése végett adott jogait és kötelességeit meghatározzák. Ezek közjogi törvényeknek neveztetnek.

3. Olyanokból, mik az egyes polgároknak az állam és egyesek iránti jogait és kötelességeit kimutatják. Ezek részint köz- részint magánjogi törvények.

9. §. Mi feladata van az államfőhatalomnak?

A polgárok alkotmány adta jogaik épentartása mellett, az államnak közjólétre vezetése. S mivel a közjólét egyesek boldogsága által érhető el, az egyéni boldogság elérése végett az állam bel- és külbiztonságának fenn- tartása. Tehát a mely államfőhatalom ezen feladatának meg nem felel, az alatt az egyéni boldogság és közjólét nem éretik el soha, és az állam a polgárok elégedetlensége miatt előbb utóbb feloszlásnak fog indulni.

II. FEJEZET.

A magyar alkotmány és államról.

10. §. Mi a magyar alkotmány?

A magyar alkotmány azon törvények összege, mik a magyar állam területén lakó minden emberek és nemzetek jogai biztosítására hozattak.

11. §. Mit nevezünk magyar államnak?

Azon földterületet, a melyen lakó nemzetek, Magyarország apostoli királya alatt jogaik kölcsönös biztosítása végett egyesülve vannak.

12. §. Mely országokból áll a magyar államterület?

Magyar és Erdély egyesült országokból, Tót, Horvát, Dalmát társországokból, s Fiume és Bukkari tengerparti városok kerületéből.

13. §. Mikor keletkezett a magyar állam?

A magyar állam keletkezése azon ős szerződéssel veszi kezdetét, melyet őkünk Ázsiából e hazába jövelelőkkor kötöttek. Eredetileg a magyar államot csak Magyar és Erdély országok tevék, mint a melyekben bejövetelek alkalmával mindjárt megtelepedtek.

Tótországot Szent István csatolta Magyarországhoz, Horvátországot Szent László, Dalmátiát Kálmán király, Fiumét pedig és kerületét Mária Terézia királynő.

III. FEJEZET.

A magyar állam lakosairól.

14. §. Kik teszik a magyar állam lakosságát?

A magyar állam lakosainak tartatnak minden nemzeti és vallási különbség nélkül mindazon egyének, kik a magyar állam területén születtek és itt laknak, vagy ha itt nem születtek is, itt megtelepedve vannak.

15. §. Hány rendet vagy osztályt különböztetünk meg az államlakosok közt?

Négyet, u. m. 1-ször: egyházi rendet, 2-szor: főuri rendet, 3-szor: nemesi rendet, és 4-szer: polgári rendet.

16. §. Kik alkotják ezen rendeket?

Az egyházi rendet alkotják a római katholika egyház papjai és szerzeteinek tagjai, a kik azonban két rendre oszlanak, u. m. felsőre és alsóra. — A felsőnek tagjai mind azon főpapok, kik az országgyűlés felső házában személyes szavazattal bírnak.

A főuri rendet alkotják, részint hivataluknál, részint születésüknél fogva mindazon főurak, kik az országgyűlés felsőházának szintén tagjai, p. o. hivataluknál fogva a nádor, országbíró, tárnok, Tót-, Horvát- és Dalmátország bánja, és a megyék főispánjai; születésüknél fogva az arra jogosított mágánások, u. m. a született magyar herczegek, grófok, bárók.

A nemesi rendet teszik mindazok, kik az 1848-ik év előtt nemesi jogokat élveztek.

A polgári rendet képezik minden egyéb lakosok.

17. §. Mi különbség van ezen rendek között?

Egyedül az, hogy a két első rend tagjai személyesen, a két utóbbi pedig csak képviselői által foly be az országgyűlés határozatai hozásába. Különben a magyar államnak minden lakosai személy- és vagyonválogatás nélkül

egyenlő joguak, és jogaik gyakorlására egyforma szabadsággal bírnak.

18. §. A magyar állam lakosai mindig ezen négy rendből állottak-e, s mindig egyenlő joguak voltak-e?

Nem, mert midőn a magyarok e hazába bejöttek, az egész nemzet egy rendből állott, ugymint a vitézlő nemesi rendből. E rend folytonosan gyarapodott a hozzá csatlakozott idegen nemzetiségekből. Így történt, hogy a magyar nemzet közt idegen ajkuak már a legrégibb időben is találkoztak. Azonkívül a meghódítottak is, ha soraikba állani akartak, hozzájuk hasonlókul tekintették. Később azonban, a mely meghódítottak soraik közé nem állottak, ugy szintén azon magyarokat is, kik midőn hadba kellett menniök, fegyvert fogni nem akartak, jobbágyokká tették, és a földmivelést bízták rájuk. Így keletkezett egy második rend, a jobbágyok rende. Ezek a nemesekkel kezdetben egyenlő politikai jogokban részesültek, a megyei gyűléseken részt vettek, a megyei tisztviselőket azokkal együtt választották, később azonban a nemesek mint földesurak hatósága alá helyeztettek, de rabszolgák nem voltak soha.

Az egyházi és főuri rend első apostoli királyunk Szent István alatt alakult. Ugyanis ez a keresztyén vallás megszilárdítása végett külföldről számos egyházi személyeket hívott be, kiket, hogy a vallásnak bennök oszlopot szerezzen, nagy földbirtokokkal látott el, és a nemesi rend felibe emelt. A királyi méltóság emelése céljából pedig udvarában főtisztviségeket állított, a milyenek p. o. a nádor, vagy nádorispán, az országbíró, vagy másképp királyi udvarbíró, s az országot vármegyékre osztván, azokba főispánokat tett, kiket mint királyi személyének helytartóit, amazokkal együtt szintén felibe emelt a nemesi rendnek. Így keletkezett az előbbi intézkedésből az egyházi, ebből a főuri rend.

Később ezekhez még egy ötödik rend alakult, a polgári rend. Ugyanis az ipar és kereskedelem előmozdítására királyaink külföldről számos mesterembereket és kereskedőket hívogatván be, azon városokat, melyekben ezek nagyobb számmal megtelepedve voltak, szabadalmakkal látták el. Az ilyen szabadalmas városok lakosai neveztettek polgároknak.

19. §. Micsoda átalakuláson mentek keresztül ezen rendek a legujabb időig.

A rendes katonaság felállítása előtt, mi csak III-dik Károly alatt 1715-ben törvényesítettett, a haza védelmének kötelezettsége kezdettől fogva kiválóan az egyházi és nemesi rend vállain feküdt. És ezen köteleesség teljesítéséért az alkotmány fényes előjogokat engedett nekik. — Nevezetesen adót, vámot, révdíjt, nem fizettek, a jobbágyok által művelt föld terményeiből az egyházi rend tizedet, a nemesi rendek pedig kilenczedet, s egyéb urbéri szolgálatokat szedtek. — A közügyek elintézésébe úgy a megyén mint az országgyűlésen egyedül az egyházi és nemesi rendek folytak be, de meg kell említeni, hogy jobbágyaik érdekét szívélyesen viselték, azokat adóval túlterhelni soha nem engedték.

Az 1848-ki hongyülés azonban az egyházi és nemesi rend nevében mind ezen fényes előjogokról lemondott, s a jobbágyok által addiglan teljesített urbért megszüntetvén, azokat az általak művelt földek örökös uraivá tette, a polgári és politikai jogok gyakorlásában a nemesi rendhez felemelte, s a közteherviselés elvénél fogva mind azon közterheket, mik eddig egyedül csak a jobbágyságot illették, azzal önként megosztotta. — Ekként az ötödik rendet tevő jobbágyi rend összeolvadt a nemesi és polgári renddel.

IV. FEJEZET.

Az állammá egyesülést eszközöl, és az állam jogait biztosító alaptörvényekről.

20. §. Az állam jogainak mik szolgálnak biztosítékul?
A nemzet és fejedelme által hozott alaptörvények.

21. §. Miket nevezünk alaptörvényeknek?

Azon törvényeket, mik az állammá egyesülésnek mintegy alapját teszik, és az abban élő nemzetek, és polgárok jogainak a legfőbb biztosítékul szolgálnak.

22. §. Mik ezen alaptörvényekből a fontosabbak?

1. Az Álmossal kötött és szerződés.

2. Az arany bulla.

3. A *pragmatica sanctio*.

4. Az 1791-ik évi X-ik törvénycikkely.

5. Az 1848-ik évi több törvénycikkelyek.

23. §. Hogy szól az Álmossal kötött és szerződés?

Az Álmossal kötött és szerződés áll öt pontból, és következő, u. m.

1. Mig Álmos nemzetsége él, a magyar nemzet mindig abból fogja vezérét választani.

2. A mi jót a nemzet munkájával szerez, abból kizárva senki se legyen.

3. Kik Álmost vezérökké választották, sem magok, sem utódaik a vezér tanácsából soha ki ne rekesztessenek.

4. Ha valaki közülök és utódaik közül a vezér iránt hűtelen lenne, s a vezér és rokonai közt meghasonlást csinálna, annak vére ontassék, mint az ő vérök omlott az esküben, melyet Álmosnak tettek. (Mert tudni kell, hogy midőn a magyarok e szerződést kötötték, annak megerősítése és megpecsétléseül vérereiket kezeiken megnyitván, véröket egy kehelybe eresztették, és megitták.)

5. Ha ezen törvényeket Álmos vezér, és a többi fejedelmek utódai közül valaki megszegni akarná, átok alá legyen vetve mindörökké, azaz száműzessék.

24. §. Mi az arany bulla?

Az arany bulla egy II. András király által az 1222. esztendőben kiadott, arany függő pecséttel ellátott oklevél. Áll 31 cikkelyből, mik közül rövideden nevezetesebbek a következők, u. m.

1. hogy megidéztes nélkül senki el ne marasztaltassék.

2. hogy birtokairól minden nemes szabadon rendelkezessék.

3. hogy a felkelő hadsereg az országon kívül menni csak a király zsoldján tartozzék.

4. hogy a háboruban elesettek fiai megjutalmaztassanak.

5. hogy idegen külföldiek az ország tanácsa nélkül hivatalokra ne emeltessenek.

6. a megholtak nejei hitbéröktől meg ne fosztassanak.

7. a földmivesek és szegények a hatalmasoktól el ne nyomassanak.

8. hogy szerzett birtokától senki meg ne fosztassék.

9. birtokok idegenek részére ne adományoztassanak.

10. törvény által elmarasztaltak ne pártoltassanak.

11. a nádort, bánt, a király és királyné udvariispánjait kivéve, két méltóságot senki se viseljen.

12. Hogy az ország lakosainak jogait biztosító ezen rendelkezést mind András király, mind utódai megtartani tartozzanak.

A minthogy ezek megtartására királyaink magokat megkoronáztatásuk alkalmával mindenkor esküvel kötelezték.

25. §. Mi a *pragmatica sanctio*?

A nemzet és III. Károly mint magyar király között kötött trónöröklési szerződés, mely is az 1723-dik évi országgyűlésen köttetett, s annak 1-, 2- és 3-ik törvény-cikkelyeiben foglaltatik.

Az 1-ső cikkelyben elfogadja a nemzet azon öröklési rendszabályt, melyet III. Károly magyar király mint római császár Németországon kívül és belül levő örökös tartományait illetőleg utódjaira nézve megállapított, és határozza, hogy Ő Felségének nő vagy fiaörököse, ki a felséges ausztriai ház örökös tartományait az első szülött-

ségi rend szerint örökölni fogja, ezen örökös i jognál fogva Magyarország és a hozzá kapcsolt részek, országok és tartományok királyának is tartassék, és koronáztassék, s általa mindezen országok, örökös tartományaival együtt feloszthatatlanul és elválaszthatatlanul birassanak.

A 2-ik cikkben kötelezi magát a nemzet, hogy Ő Felsége fiágának magva szakadtával Magyarországot és a hozzátartozó részeket, úgy a már visszaszerzetteket, mint a jövőben visszaszerzendőket, az ország minden rendének jogai, kiváltságai és szabadsága biztosítása s utódai által minden koronázás alkalmával teendő megerősítés mellett, általruházza a felséges ausztriai ház leányágaira is, és pedig első helyen az Ő Felségétől, azután testvére dicsőült Józseftől, s ezeknek kihaltával dicső emlékü atyja I. Leopold királytól leszármazó mindkét águ római katolikus ausztriai főhercegi utódira, olyformán, hogy a nemzetnek királyválasztási joga csak a mondott ágaknak mindenképeni kihalása után lépjen életbe.

A 3-ik cikkelyben III. Károly Ő királyi Felsége Magyarország és a hozzákapcsolt részek minden rendének valamennyi, mind a hitlevelekben foglalt, mind akármely más jogait, szabadságait és kiváltságait, törvényeit és szokásait kegyelmesen megerősíti; és kötelezi magát, hogy azokat mind maga megtartja, mind bármely karu és rendü emberei által megtartatja, mind utódai is meg fogják tartani.

26. §. Mi foglaltatik az 1791-ik évi X. törvény-cikkben?

Ezen törvényczikk a bölcs és igazságos II. Leopold római császár, mint magyar király által megerősítve Magyarország és a kapcsolt részek jogait és szabadságait minden eddigi biztosítékoknál világosabban megerősíti és biztosítja. Ez ugyanis a következőket mondja:

Magyarország a kapcsolt részekkel együtt szabad ország, és egész törvényes kormányformájára nézve, — ideértve minden államhatóságait — független, azaz, semmi más országnak vagy népnek alatta nem áll, hanem saját állással és alkotmányával bir, annál fogva abban törvényesen megkoronázott királya, és így Ő Felsége, és magyarországi király utódai is, annak saját törvényei és

szokásai szerint, nem pedig más tartományok módjára fognak országolni és kormányozni.

27. §. Micsoda nevezetesebb jogokat adtak az 1848-ki törvények a nemzetnek?

1. Hogy Ő Felsége Magyarországon és a hozzátartozó részekben és társországokban csak független felelős magyar miniszterium által fog kormányozni.

2. Hogy az ország szívében Buda-Pesten évenként országgyűlést fog tartatni.

3. Hogy az országgyűlés többé nem a nemesi rendből, hanem népképviselőlet alapján, általános választás útján fog alakittatni.

4. Erdély Magyarországgal egyesítettett.

5. A közös teher viselés kimondatott.

6. Az urbér, dézma, robot és tized eltöröltetett.

7. A polgári vélemény szabadon nyilvánítására a sajtószabadság visszaállított.

8. A személy és vagyonbiztosság, közcsend és belbéke biztosítására nemzeti őrsereg állított.

9. E hazában bevett minden vallásfelekezet egyenjónak nyilvánított.

28. §. Hát ez alaptörvények biztosítására nézve micsoda jogokkal bír az ország?

A koronázással, királyi hitlevéllel, és királyi esküvel. Mert bár a III. Károlylyal kötött trónöröklési szerződésben, mind az ő, mind testvére I. József, mind atyja I. Leopold utódai javára lemondott a nemzet királyválasztási jogáról, de világosan kikötötte azt, hogy a leendő uralkodó magát mindenkor megkoronáztassa, az ország eddigi törvényeit királyi hitlevél által biztosítsa, s ennek megtartása iránti fogadalmát esküvel erősítse. Minthogy pedig a koronázási jogot magának, illetőleg az országgyűlésnek tartotta fenn, s a törvények a koronázás megtételét csak akkor rendelik, ha a leendő uralkodó az ország törvényeit hitlevele által biztosította s ezen hitlevele megtartását esküvel megerősítette: az állam és a polgárok minden jogainak legfőbb és legszentebb biztosítóka a koronázási jog.

V. FEJEZET.

A magyar állami főhatalomról.

29. §. Mit nevezünk magyar állami főhatalomnak?

Azon hatalmat, mely az alkotmány alapján, az állampolgárok személyi és vagyoni jogaik épen tartása mellett, a közjólét elérése végett az állam kormányzására és vezetésére hivatva van.

30. §. Ki gyakorolja a magyar államban ezen főhatalmat?

Az apostoli magyar király, ki mint ilyen Magyarországon kívül Erdély, Tót-, Horvát- és Dalmátországnak is királya.

31. §. Hogy alakult a magyar állami főhatalom?

Azon ősz szerződés által, melyet a magyar nemzet Ázsiából e hazába jövetele alkalmával államháttal egyesülése végett Álmos vezérrel kötött. Mely ennél fogva tehát az állami főhatalomnak alapját teszi, s mint kétoldalú szerződés, míg egyfelől a főhatalom körét kimutatta, másfelől a nemzet jogait is meghatározta.

32. §. Miben állott a nemzetnek a főhatalom gyakorlásába való befolyása?

Abban, hogy az uralkodó csak a nemzet akaratával és az ország törvényei szerint uralkodhatott.

33. §. Mindig királyi volt-e a magyar állami főhatalom?

Nem, mert Álmóstól Sz. István királyig az uralkodók vezéreknek neveztettek. — Sz. István azonban egész nemzetével a keresztyén vallásra térvén, midőn mint keresztyén uralkodó a II. Szilveszter pápa által küldött koronával megkoronáztatott, királylyá leve; s hittérítési buzgalmáért egyszersmind az apostoli czimet nyerte. — Ez időtől fogva a magyar állam uralkodója mindig királyi és apostoli czimmel él.

34. §. Kik lehettek a magyar állam uralkodói?

Álmostól fogva III. Endre haláláig az összerződés értelmében csak az Álmos nemzetségéből a nemzet választása által arra hívott férfiak.

III. Endrétől fogva, — kiben az Álmos fiága kihalt, — I. Leopoldig a nemzetnek minden korlátozás nélküli szabad választási joga volt, s azt választhatta uralkodójává, a kit arra méltónak és érdemesnek talált.

I. Leopold alatt azonban, az iránti hálából, hogy a pogány törököt az ország nagy részéből kiverte, s Buda várát a 150 éves török járomból kiszabadította, — a nemzet lemondott választási jogáról, és kötelezte magát, hogy ezentul ő felsége fiörökösei, s ezek kihalása esetén testvére II. Károly spanyol király, — hasonlókép fiörökösei közül az elsőb szülöttet minden választás nélkül királynul fogja ösmerni, és az ország alkotmányának esküveli biztosítása, s a királyi hitleveli czikkek elfogadása után megkoronázni; a mindkét törzsbeli futódok kihalásával a választási jog a nemzetre visszazállandó lévén.

III. Károlyban az I. Leopold második fiában a most nevezett törzsek fiága már végkép kihalandó volt; midőn az 1723-ik évi országgyűlés a hires pragmatika sanctio-ban véle szélesebb körű szerződésre lépett, és az uralkodási jogot először az ő Felségétől, azután a testvére I. Józseftől, végre atyja I. Leopoldtól származott nőági utódokra is kiterjesztette, csak akkorra tartván fenn királyválasztási jogát, ha mind ezen ágak kihalandottak.

35. §. Ezen ágak közül most melyik az uralkodó?

III. Károly leányának, a dicső emlékü Mária Teréziának Lotharingiai Ferencz római császártól származott ága, a felséges Habsburg — Lotharingiai — Ausztriai ház.

36. §. Ezen ágból kit illet az örökösödési rend szerint a magyar királyság?

I. Ferencz József osztrák császár ő Felségét, ki első szülöttségi jogánál fogva, mint III. Károly ő Felsége örökös tartományainak örököse egyszersmind Magyar-, Erdély-, Tót-, Horvát- és Dalmátországot s az ezekhez tartozó részek királya.

VI. FEJEZET.

A magyar állami főhatalom megszerzéséről, vagyis a királylyá való felavatásról.

37. §. Mikép szereztetik meg a magyar állami főhatalom?

A törvényszabta módon való megkoronáztatás által.

38. §. Mit kell a törvényszabta módon való megkoronáztatáson érteni?

Azt, hogy az, azon kellékekkel, és azon módon eszközöltessék, a hogy azt törvényeink megparancsolják.

39. §. Micsoda kellékek kívántatnak meg a koronázáshoz?

Szent István király koronája, kardja és palástja, az apostoli kettős kereszttel ellátott arany alma, és királyi arany pálcza.

40. §. Mik azon módok, a mik szerint a koronázásnak történni kell?

Mindenek előtt megkivántatik, hogy az örökös magyar király, elődje halála után 6 hónap alatt országgyűlést híjon egybe, ott maga is személyesen megjelenjen, az ország alkotmányát, jogait és szabadságát, szóval minden törvényeit, általa sajátkezüleg aláírt oklevélben elfogadja és megerősítse. Ezen oklevél felavatási, koronázási, vagy királyi hitlevélnek neveztetik, és áll öt pontból, mikben eskü alatt a következőket fogadja a leendő király, u. m.

1. Hogy koronáztatását, valamint az ország minden szabadságait, jogait, szokásait és törvényeit, melyek eddig hozattak, vagy jövődre hozatni fognak, megtartandja, és másokkal is megtartatni fogja.

2. Hogy az ország koronáját a rendek közül vallás-különbség nélkül választott koronaörök által fogja őriztetni, és pedig a hazában belül.

3. Hogy Magyarországnak és a kapcsolt részeknek

visszaszerzett vagy szerzendő részeit egészen vissza fogja csatolni.

4. Hogy azon esetre, ha a dicsőn uralkodó királyi ház az alaptörvények által meghatározottágaiban teljesen kihalna, — mitől az isteni gondviselés oltalmazzon — a királyválasztás joga a nemzetre visszaszáll.

5. Hogy a trónörökösök a törvény által megszabott idő alatt magokat megkoronáztatni, s jelen okleveles biztosítást elfogadni s esküjökkel megerősíteni tartoznak.

41. §. Mi módon történik a koronázás?

Aláírván a felavatási hitlevelet a királyi örökös, a koronázásra kitűzött napon, fényes egyházi és világi nagyok kíséretében a koronázási templomba indul. Ott az ország főpapja fogadja hasonlóképp fényes kísérettel, és bevezeti a templomba, hol a főoltár előtt letérdel, elmondja a keresztyén katholika hitvallást, és esküvel fogadja, hogy békességet és igazságot fog szolgáztatni. Azután a főpap, jobb karját, vállát és mellét szent olajjal megkeni; mely után Szent István palástjába s egyéb ruhájába öltöztetik, annak kardjával övezik, melylyel a levegőbe három keresztet vág, annak jeléül, hogy az országot minden ellenség ellen oltalmazni fogja. Majd az oltár fölépcsőjére lép, a midőn is a főpap és nádor Szent István király koronáját fejére teszik, a királyi pálczát jobbába, az arany almát baljába adják, és így felékesítve, a Szent István koronájához tartozó 10 ország zászlóinak előlvivése mellett a királyi trónra vezetik.

Innen ágyudurrogások közt nemzeti szőnyeggel be-
terített uton egy szomszéd templomba megy, s ott Szent István király kardjával aranysarkantyus vitézeket üt. — Azután az ország zászlós uraitól kíserve kinn az ég alatt egy emelkedett dombra nyargal, és a királyi esküt a hitlevél megtartására Isten és a nép színe előtt leteszi. Végre ismét kihúzza kardját, és a világ négy tájéka felé négy keresztet vág, annak jeléül, hogy az országot és a benne lakó nemzeteket, bárhonnan jövő vész ellen megvédeni fogja.

42. §. A koronázás után micsoda kötelesség vár a nemzetre?

Hódolatának kijelentése, és a megkoronázott királyi örökösnek uralkodóul való elismerése, mit az által szokott

kifejezni, hogy a királynak ajándékol kincset tevő nagy pénzüsszeget ad, s a tárnok által a koronázási díszmenet alkalmával s nép közé a koronázás emlékére veretett, s az új király arczképét mutató arany és ezüstpénzeket szórat.

43. §. Melyik főpap tiszte a koronázás?

Az esztergami érseké, mint Magyarország legfőbb papjáé; de annak nem létében a koronázást más érsek vagy püspök is teljesítheti.

VII. FEJEZET.

A magyar király jogairól.

44. §. Miket nevezünk a király jogainak?

Azon cselekvényekre való szabadságot, mik, mint az állam főhatalom fejét, egyedül az ő felséges személyét illetik, minél fogva ezek felségi jogoknak is neveztetnek.

45. §. Hányfélék ezen jogok?

Kétfélék, u. m.:

1. Olyanok, mik az állam feletti méltóságát,

2. olyanok, mik az állam iránti hatalmát megállapítják, és más jogok felett kitüntetik.

46. §. Mik a méltóságát kitüntető jogok?

A következők: nevezetesen, hogy személye szent és sérthetetlen, czíme felséges és apostoli, s Magyarország-nak és a hozzá tartozó országoknak czimével és czimerével él, székvárost tart, és királyi trónnal bir.

47. §. Mi tehát a felséges magyar királynak czíme?

Isten kedvező kegyelméből—Magyar-, Erdély-, Tót-, Horvát-, Dalmát-, Holics- és Lodomér-, Ráma-, Szervia-, Kún- és Bolgárországok apostoli királya.

48. §. Honnan van az, hogy bár a magyar államot csak Magyar-, Erdély-, Dalmát-, Tót- és Horvátországok teszik jelenleg, a magyar király mégis a most nevezett országok királyának is neveztetik?

Onnan, mert ezen országok hajdan mind a Szent István koronájához tartoztak, s miután attól nem törvényesen, hanem csak a sors viszontagságai folytán szakadtak el, azokhoz való jogukat a magyar királyok maig is fenn tartják, s azok neveit és czimereit azért használják, hogy azokhozi jogukat kimutassák.

49. §. Mik a nevezett országok czimerei?

Magyarországé, egy felülről lefelé két részre osztott veres paizs, melynek jobbfelén a Tátra, Fátra és

Mátra hegyeket ábrázoló hármashalm-látszik, tetején aranykoronával és abból felnyúló kettős keresztrel, balfelén pedig négy egymás felett futó ezüstcsík a Duna, Tisza, Dráva és Száva folyókat jelképezi.

Erdélyé egy keresztben kétfelé osztott kék paizs, felső részében a magyarok turulmadara, a székelyek holdja és napjával, alsó részében pedig a szászok címerét alkotó 7 várral.

Tótországé, 2 folyó által 3 részre osztott paizs, a felső és alsó kék, a középső zöld mezőt ábrázoló, a felsőben aranycsillag, a középsőben futó nyest.

Horváthon címere veres és ezüst kockás paizs.

Dalmáthoné kék mezőben három koronás párucfej.

Halicsé, három 5 csúcsú korona.

Lodoméré, fehér és veres csík által keresztbe osztott kockás vért.

Ráma, vagy Bozsnayakországa piros mezőben, kezében szablyát tartó pánczélos kar.

Szerviaé, nyíllal átlőtt vadkanfő.

Kunországa, (mi alatt Moldva- és Oláhország értendő;) egy kettős farku két lábon álló oroszlán, egyik felén a fogyó holddal, másikon egy hatszögű csillaggal.

Bolgárhoné három egymás felett futó agár.

50. §. Mik a magyar király hatalmát kitüntető jogok?

Hogy a magyar király minden idegen uralkodótól vagy hatalomtól független.

A magyar államban ő oszthat egyedül mindenféle kiváltságot, szabadalmat, méltóságot és vitézi rendet. Ő egyedüli feje a törvényhozói, birói és végrehajtó hatalomnak.

51. §. Mi a törvényhozói, birói és végrehajtói hatalom?

A törvényhozói hatalom egyedül az országgyűlés Ő Felségével, mert csak az bir törvény érvényével, mit az országgyűlés határoz és a magyar király elfogad és megérősít.

A birói hatalmat azon hatóságok gyakorolják, mik a polgárok közt felmerülő jogsérelmi esetekben a törvényeket alkalmazzák.

Végrehajtói hatalomnak pedig azon hatóságokat

mondjuk, mik az állam igazgatását eszközlik, s ekkép a törvényeket végrehajtják.

52. §. Miképen gyakorolja ezen hatalmakat a király?

Részint saját felséges személyében, részint avégre megbízott férfiak által.

53. §. Kik azon főbbméltóságu férfiak, kik a felség személyében a törvényhozói, birói és végrehajtói hatalomban részt vesznek.

Első a nádor, ki ő Felségének az országbóli távolléte alatt valóságos királyi helytartó, azután voltak hajdan a királyi főkorlátnok vagy cancellár, a tárnok, az országbiró, a királyi tanács, és a királyi ítélő udvar, vagyis a hétszemélyes és királyi tábla. Az 1848-ik évi törvények értelmében azonban ezen hatalmak vezetésére és gyakorlására ma már a független felelős magyar miniszterium van hivatva.

54. §. A független felelős magyar miniszteriumnak hány osztálya van.

Nyolcz, u. m.

a) belügy,

b) országos pénzügy,

c) közmunka, közlekedési eszközök és hajózás,

d) földmivelés, ipar és kereskedés,

e) vallás és közoktatás,

f) igazság szolgáltatás és kegyelem,

g) honvédelem és

h) közös ügyek, azaz hazánkat az O Felsége többi tartományaival együtt közösen illető ügyek osztálya.

55. §. Mit kell a független felelős miniszterium alatt érteni?

Azt, hogy mikép a magyar király más fejedelemtől, azonképen az Ő Felsége miniszterei is, rajta kívül minden más földi hatalomtól függetlenek, egyszersmind azonban tetteikért mind O Felségének, mind az országgyűlésnek felelősek.

56. §. Hányfélék a királyi hatalmat illető jogok?

Kétfélék, azaz:

1. Olyanok, miket csak az országgyűléssel együtt gyakorolhat.

2. Olyanok, mik Ő Felségét, mint magyar királyt feltetlenül illetik.

Ezek személyes, amazok közös felségi jogoknak mondatnak.

57. §. Mik a magyar királynak személyes felségi jogai?

A kegyelmezés, jószág és nemesség adományozása, kiváltság, szabadalom, méltóság és vitézi rend adása, országgyűlés egybehívása, felosztatása, berekesztése, határozatainak megerősítése, vagy elvetése, törvények kihirdetése, sóbányászat, pénzveretés, s ha a forgalomban elegendő ércpénz nem található, — pénzjegyeknek kibocsátása, posták állítása, vámok, és országgyűlésileg megállapított adók szedtetése, az ország haderejének kiállítása, összegyűjtése, rendezése, vezetése, várak és erősségek építtetése, követküldés, béke és szövetségkötés s háboru izenés. Joga van továbbá felügyeletet gyakorolni a vallásra, tanodákra, közerkölcsiségre, hogy semmi olyas ne taníttassék, vagy ne tétessék, mi a közművelődést, s az állam jóllétét kockáztatja.

58. §. Mik azon felségi jogok, miket csak az országgyűléssel együtt gyakorolhat?

A törvényhozás, azaz törvények eltörlése, változtatása, vagy a régiek helyett újak hozása, nádor és koronaörök választása, a só árának meghatározása, az évenként állítandó ujjonczipleték, a közadó és papírpénzjegyek mennyiségének megállapítása, általános fölkelés elrendelése, törvényszékek rendezése, idegenek honfúsítása stb. stb. . . . Ugy hogy ezen dolgokban egyoldalulag sem a király, sem a nemzet nem hozhat jogszerű határozatot, hanem azoknak addig kell vitattniok, míg mindakét részről kölcsönös megállapodás jó létre, a mikor aztán az országgyűlésnek királyilag megszentezett határozata törvénynyé válik, és az államnak minden rendű és rangu lakosát kötelezi.

59. §. Van-e kivétel arra nézve, hogy a Felség a nemzetet illető jogokban egyedül is intézkedhetik?

Igenis van. Így például lángoló háboruk s véletlenül hirtelen történt ellenséges becsapás idején joga van országgyűlés egybehívása nélkül is általános felkelést, katonaaállítás, s adókivetést rendelni el, azonban annyi mégis szükséges, hogy a nádort, érseket, a királyi tanácsot, s a közellevő országnagyokat

összehívja, s intézkedése ezek meghallgatásával történ-
jék. — Ha pedig elmúlt az országgyűlés egybehívását
gátló körülmény, azt kívánják a törvények, hogy azt
azonnal egybehívja, és az állam jólléte végett tett in-
tézkedéseit törvényesítés végett a nemzet képviselőinek
előterjeszse.

VIII. FEJEZET.

Az országgyűlésről.

60. §. Mi az országgyűlés?

Az országgyűlés az államlakosoknak képviselőik általi összejövedele, s az államnak legfőbb törvényhozó testülete.

61. §. Kikből áll az országgyűlés?

1. Magyarország és a hozzátartozó részek nemzeteinek képviselőiből, kik összesen 446-an vannak.

2. A személyenként meghívott egyházi és világi országnagyokból.

Amazok teszik a képviselő-testületet, vagy alsó táblát; ezek a főrendek testületét, vagy felső táblát, a két tábla együtt az országgyűlést.

Vége 3. Az államfőhatalomnak arra jogosított képviselőiből, vagyis a független felelős magyar miniszteriumból.

62. §. Melyik táblához tartoznak a miniszterek?

Egyikhez sem. Hanem joguk van mindegyiknek tanácskozmányaiban részt venniök. Szavazattal azonban csak akkor bírnak, ha azoknak egyszersmind tagjai is.

63. §. Ki vezeti az országgyűléseken a tanácskozást?

Mindenik háznak a maga elnöke, kit is az alsóház maga választ, a felsőházhoz pedig Ő Felsége nevez.

64. §. Hol van az országgyűlés székhelye?

Hajdan lehetett akárhol, hova azt a király kitűzte, ma azonban az 1848-ki törvények értelmében egyedül Pestvárosa.

65. §. Együtt tanácskoznak-e a képviselők a főrendekkel?

Vannak dolgok, miknek elintézésére, — milyenek p. o. a koronázás, nádor és koronaörök választása — közös ülést tartanak, de különben rendszerint külön helyi-

ségekben tanácskoznak. A képviselő testület, az ugynevezett képviselő, vagy alsóházban, a főrendek a főrendi, vagy felsőházban.

66. §. Melyik háznak van joga a tanácskozmány megkezdésére?

A képviselőháznak. A felsőház pedig csak akkor veszi tanácskozás alá a tárgyat, midőn az, mint már a képviselőház határozata, ettől hozza átküldetett, a mikor is ha a felsőháznak az alsóház határozatára nézve valami észrevétele van, a tárgy újabb megvitatás végett a képviselőházhoz visszaküldetik. Ez neveztetik izenetváltásnak. S a tárgy megerősítés végett csak akkor terjesztetik Ő Felsége szentesítése alá, midőn az alsóház határozata a felsőházban is elfogadtatott.

67. §. És ha Ő Felsége nem szentesíti meg az országgyűlés határozatát, akkor mi történik?

A tárgy ismét az országgyűlés elé terjesztetik. — Az országgyűlésnek Ő Felségéhez felterjesztett határozata neveztetik feliratnak, Ő Felségének arra adott válasza pedig királyi leiratnak, és az ismételtethetik mind addig, míg a nemzet és fejedelem közt a kérdés alatti tárgyra nézve megállapodás jó létre.

68. §. Ki által szokott valamely dolog tanácskozmány tárgyává vétetni, a nemzet által-e, vagy a felség által?

Mindakettő által egyaránt, mert e tekintetben a nemzetnek, vagyis a nemzetet képviselő országgyűlésnek egyenlő joga van a főléggel. Egyébiránt minden országgyűlés az azt megnyitó királyi előterjesztések tárgyalásával kezdődik. Ugyanis Ő Felsége összehívására egybegyűlvén a képviselők egy kitűzött napra az országgyűlés székhelyén, az uralkodó vagy saját felséges személyében, vagy evégre megbízott királyi helytartó által megnyitottnak jelenti az országgyűlést, és egyszerűen előadja azon fontos tárgyakat, a mik feletti tanácskozmányra a nemzetet képviselői által egybehívni méltóztatott. Ez megtörténvén, mind az alsó-, mind a felsőház bizottmányokká alakul, s egyik bizottmány a másik bizottmány tagjait megvizsgálja, ha törvényesen képviselő-választó kerületét. Ez neveztetik igazolásnak. — Igazolva lévén az országgyűlés képviselőházának 226 tagja, a királyi

előterjesztések felett megkezdődnek a tanácskozások, és folytattatnak mindaddig, míg felettök határozat hozatik. Ha pedig a nemzetnek, vagy az államlakosok közül bárkinek az országgyűlés elé tartozó sérelme vagy kíváncsága van, minthogy a nemzet minden tagjainak joga felett az országgyűlés őrködik, s az egyes tagokon ejtett sérelem az egész nemzet sérelme, az az illető panaszló kérelme, vagy valamelyik képviselő tag indítványa folytán szintén tanácskozmány tárgyává tüzetik ki, és az a feletti határozat, ha az ügy fontos volta azt kívánja, Ő Felsége elé terjesztetik.

Az országgyűlésnek minden határozatai, ha Ő Felsége által megerősítettnek, törvénynyé válnak.

69. §. Vannak-e valami különös jogaik az országgyűlési képviselőknek?

Igenis vannak, nevezetesen szabad menevéddel bírnak, azaz szabadon jöhetnek, mehetnek, az országgyűlésen mondott beszédeikért felelősségre nem vonathatnak, s őket akár szóval, akár tettel sérteni főbenjáró büntetés terhe alatt tilos.

70. §. Az országgyűlés mint testület micsoda jogokkal bír?

Az országgyűlés képviselője mindazon jogoknak miket a nemzet az állam-főhatalom alkotásával magának fen hagyott. S minthogy csak azon határozat bír törvény erejével, mit a fejedelem mint államfő, s az országgyűlés mint a nemzet képviselői testülete közösen megállapítottak, ez az állam főhatalomnak tulajdonkép feleljogával bír.

Az uralkodó hatalma államfőhatalom, az országgyűlésé államhatalom.

Ezé a törvényhozás, azé a szentesítés és a végrehajtás.

Független és semmi más földi hatalomnak mint a törvényes magyar királynak alá vetve nincs s azzal közvetlenül érintkezik. Czime, midőn mindkét ház együtt ül, Felséges Haza.

Ezekből kifolyólag joga van a királyi előterjesztéseket elfogadni, vagy visszautasítani, az ország sérelmeit, vagy kíváncsalmait előadni, s a királyi fölséggel együtt tárgyalni, a kormány kiadásait megvizsgálni, a költségeket megállapítani, a kormányt vivő főembereket, vagy minisztereket, tetteikért kérdőre vonni, s ha vétkeseknek talál-

tatnak, vád alá helyezni s a felsőház által megbüntettetni, mely esetben az elmarasztalt kormányférfiak, királyi kegyelmet is csak általános közbocsánat esetén nyerhetnek. Joga van az adó és katonailletéket, a kormánytól kívánt egyéb segélyeket, s az általános fölkelés elrendelését meg, vagy nem szavazni. Legfőbb joga azonban a koronázás és a felséges uralkodóház ágainak kihalása esetén — mitől az isteni gondviselés oltalmazzon — új király választása.

71. §. Mikor kell tartani országgyűlést?

Az 1848-ki törvények szerint minden esztendőben, s addig nem oszlattathatik el, míg a kormány mult évi kiadásait meg nem vizsgálta, s a jövő évi költségvetést meg nem állapította.

72. §. Kik lehetnek országgyűlési képviselők?

Minden a magyar állam területén született, vagy honosított, törvényesen bevett vallásu polgárok, ha 24 éves korukat betöltötték, s a törvény azon rendeletének, hogy törvényhozási nyelv egyedül a magyar — megfelelni képesek, s valami büntényért fenyíték alatt nem állanak.

73. §. Kik választják a képviselőket?

A nők kivételével mindazon államlakosok, kik 20 éves korukat betöltötték, s önállással bírnak, s ezenkívül vagy iparuk, — vagy vagyonuk, — vagy tudományuknál fogva arra képesítve vannak, vagy ha nem ilyenek, 1848 előtt választói jogot élveztek, s büntetés alatt nincsenek.

74. §. Miképen gyakoroltatik a követválasztási jog?

Személyes szavazás által. — Azaz olyaténképen, hogy midőn Ő Felsége parancsára, az ország választópolgárai választó-kerületeikben követválasztásra összehívatnak, az erre kinevezett bizottmány előtt minden választó-polgárnak meg kell jelennie. és ott szavazatát lelkiösméretesen az általa követnek ohajtott egyénre kijelentenie.

IX. FEJEZET.

Az államlakosok jogairól.

75. §. Mi a jog?

Meghatározása az emberrel született természeti szabadságnak, azaz meghatározása annak, hogy mit szabad az embernek cselekednie vagy nem cselekednie, vagy más szóval mit kell tennie, vagy nem tennie. — A cselekvés szabadsága szüli a jogot, korlátolása pedig a kötelességet. Ennélfogva a jog és kötelesség egymástól elválaszthatlanok, mert a mások jogai épen tartása iránt mindenkinek vannak kötelességei.

76. §. Hányfélék az ember jogai?

Kétfélék, u. m. 1-ször: veleszülettek; 2-szor: szerzetek. Amazokat születése által mint ember, ezeket a törvény által mint polgár nyeri. Amazok nevezetnek természeti, ezek polgári jogoknak.

77. §. A törvény csak a szerzett jogokat biztosítja-e?

Nem csupán a szerzeteket, de a természetieket is.

78. §. Mik az embernek a törvény által biztosított természeti jogai?

1. A személyi létezés joga, azaz hogy mindenkinek joga van élni, s az élte fenntartására szükségesséket az államban megszerezni, magát a jogtalan megtámadásoktól védelmezni.

2. A személyi szabadság joga. Eszerint joga van mindenkinek magát testileg, lelkileg tökélyesíteni, társaságot alkotni, hitvallását gyakorolni, eszméit szóval és írásban közleni, egyéni jólléte előmozdítására, mások jogai megsértése nélkül az államnak minden jótéteményeit élvezni.

79. §. Mik az embernek polgári jogai?

Polgári jogoknak mondatnak mindazon szabadalmak, miket a törvény az embernek mint államlakosnak ad.

80. §. Hányfélék ezek?

Kétfélék, u. m. személyiek és vagyoniak, azaz személyére és vagyonára kiterjedők.

81. §. Mi a magyar polgári jog alapja?

Az egyenlőség, testvériség és szabadság elve.

82. §. Mit kell ezek alatt érteni?

Az egyenlőség alatt érteni kell, a törvény előtti egyenlőséget, vagyis hogy az ország törvényei mindenkit egyformán védelmeznek; a testvériség alatt az ország jogainak és terheinek testvéreleg való megosztását; a szabadság alatt pedig azt, hogy az ország jogait élvezni mindenkinek szabadságában áll.

83. §. Mik Magyarországnak az államlakosokra vonatkozó jogai?

A következők, u. m.:

1. Minden ember személye szabad, s míg törvényesen megidézve, saját bírása által elmarasztalva nincs, sehol és senki által le nem tartóztatható. Kivételnek azonban a gyilkosok, gyujtogatók, rablók, utonállók, számadás elől megszökött közpénzkezelők, minden egyéb gonosztevők, kiket nem csak letartóztatni, de sőt minden polgárnak üldözni, elfogni, s a törvény kezébe szolgáltatni szigorú kötelessége.

2. Az ország lakosai, más fejedelemnek, mint a törvényesen megkoronázott magyar királynak hatalma alatt nincsenek, ez is, törvény útján kívül, sem személyében, sem vagyonában, ezek közül senkit meg nem háboríthat.

3. Törvényes birtokaikkal, s azok jövedelmével saját tetszésök szerint élhetnek, s minden szolgálattól mentesek.

Ezen szabadalmak az aranybullában foglaltatnak, s 1848 ig csak a nemesi rendre szólottak, de az akkor kimondott jogegyenlőség elvénél fogva az államnak minden lakosaira kiterjednek.

4. Birtokot minden vallás, nemzetiség és születési különbség nélkül az állam területén bárhol is szerezhetnek.

5. Bármily magas hivatalok viselésére mind az egyházi, mind a polgári, mind a katonai pályán jogosítva vannak.

6. Bírákat magok választják, s a törvényhozásba az országgyűlési követek választása által befolyanak.

7. Vallásukat minden felekezeti különbség nélkül a törvény oltalma alatt szabadon gyakorolhatják.

8. Szabad-sajtóval és szólás-joggal birnak.

9. Törvény előtt egyenlőséget, közteher-viselésben testvériséget és minden polgári-jogok gyakorlására szabadságot élveznek.

84. §. Mely törvények biztosítják ezen jogokat?

Az aranybulla és az 1844-dik és 1848-dik évi törvények.

X. FEJEZET.

Az államlakosok, az országgyűlés és a király kötelességeiről.

85. §. Mi a kötelesség?

A kötelesség a polgári társadalomtól felállított oly szabály, melyet a saját és mások javainak megőrzése végett mindenkinek meg kell tartania, s melynek elmulasztása, vagy áthágása által mások jogain sérelem ejtetnék.

86. §. Hányfélék ezen kötelességek?

Négyfélék, u. m. magunk, polgártársaink, hazánk és felséges királyunk iránt valók.

87. §. Melyek ezek közül a főbb kötelességek?

Magunk iránt legfőbb az, hogy polgári és emberi jogainkat tiportatni senki által ne engedjük. Mások iránt, hogy jogaikat ép oly tiszteletben tartsuk mint a magunkét. Hazánk és királyunk iránt, hogy törvényeiknek engedelmeskedjünk, s ha a közjóért áldozatot kívánnak, legyen az bármily nagy, minden vonogatódzás nélkül megadjuk, sőt ha kell, érettük vérünket és életünket is feláldozzuk.

88. §. Szabad-e ezen kötelességeket elmulasztani vagy azokkal ellenkezőleg cselekedni?

Nem szabad, mert ki kötelességét nem teljesíti, vagy azokkal ellenkezőleg cselekszik, — bűnt követ el, és a büntető törvények súlya alá esik.

89. §. Ezen kötelességek elmulasztásából, vagy ezekkel ellenkezőleg tett cselekedetekből micsoda bűnökszármaznak?

Ki polgártársai iránti kötelességét megszegi, vagy másképp cselekszik, mint a haza törvényei parancsolják, aszerint, a mint ezen tények a polgárok személyi, vagy vagyoni jogaik megsértésére vonatkoznak: személy vagy vagyonbiztonság elleni jogséreelmet követ el. S büntetése

a tény fokozatához képest rövidebb vagy hosszabb fogság, testi fenyíték, sőt nagyobb esetben halál.

90. §. Mik a legnagyobb polgári bűnök?

A felségsértés és hűtlenség.

91. §. Mi a felségsértés?

Oly tény, vagy szándék, mely a király élete, vagy hatalma romlását czélozza. — Így például felségsértést követ el:

1. Ki kezét a királyi felség szent személye ellen emeli; vagy élete után karddal, vagy méreggel leselkedik, vagy azon falakat, mik közt tartózkodik megtámadja.

2. Ki a király élete ellen összeesküszik, vagy az összeesküvőkkel egyetért.

3. Ki az összeesküvést forralókat föl nem adja.

92. §. Mi a hűtlenség?

Általában hűtlenség a haza minden törvényeinek megsértése; de törvényeink különösen a következő kilencz tény elkövetőjét vádolják hűtlenséggel, u. m.:

1. Azt, ki a királyi Felség és az állam hatalmának ellene szegül.

2. Az oly bíróságot, mely állevelet vagy hamis bizonyyságot költ.

3. Ki hamis pénzt ver, vagy ilyet tudva forgalomba hoz.

4. Ki rabolásra, s az állam csendének felforgatására sereget gyűjt.

5. Ki meg nem engedett vallást gyakorol.

6. Ki a haza várait az ellenségnek álnokul feladja.

7. Ki az ellenségnek háboru idején eleséget szolgáltat.

8. Ki az ellenség elől menekülőket, s álhíttöktől elállókat letartóztatja.

9. Ki a királyi jövedelem csonkításával aranyat és ezüstöt az országból ki visz.

93. §. Mi ezen bűnök büntetése?

Mind a felségsértés, mind a hűtlenség büntetése fej- és jószágvesztés.

94. §. Hát az országgyűlésnek és királynak vannak-e kötelességei?

Igenis vannak, még pedig épen oly fontos és szent kötelességek, mint az államlakosokéi.

95. §. Mik az országgyűlés főkötelességei?

Az ország jogainak fenntartása, megőrzése és védelme.

Azon jókból, mik az állammá egyesülés által a nemzet tagjaira háramlanak, minden polgárnak egyformán való részeltetése, — az állam fenntartására megkívántató terheknek a lakosok közt egyenlően való megosztása. A királynak a haza védelmében támogatása stb.

96. §. Mik a király főkötelességei?

Minthogy őt illetik az államban a legfőbb jogok, neki vannak a legfőbb és legszentebb kötelességei is. — Így p. o. őt illeti mindenek felett az állami lét fenntartása. — A törvények végrehajtása. — Az államlakosok személye és vagyona iránti biztonság eszközlése. — A közbiztonság ellen vétők megbüntetése. — Népeinek jólétre vezetése. — Anyagi és szellemi erejüknek fejlesztése. — Az államnak kívülről vagy belőlről jövő minden megtámadás ellen védelmezése. — A rend és béke virágoztatása stb.

97. §. Mindezen kötelességeket kik által gyakorolja a király.

Ugyanazon személyek által, kik a felségi jogok gyakorlására hivatva vannak, azaz a független felelős magyar miniszterium által.

98. §. Arra nézve, hogy a miniszterek az Ő Felsége által rájuk bízott magasztos kötelességeket pontosan teljesítsék, és az ország törvényeit meg ne sérthessék, mi szolgál biztosítékul?

Az évenként tartandó országgyűlés; mert a miniszterek ennek felelősséggel tartozván, ha kötelességeiket megszegik, vagy magas hatalmuk jogkörén túllépnek, az országgyűlés őket lemondásra kényszerítheti, sőt vád alá helyezheti és érdemök szerint meg is büntetheti.

99. §. Ennélfogva jogai megőrzése végett mi minden polgárnak legszentebb kötelessége?

Az, hogy az országgyűlésre olyan képviselőt válasszon, ki tudománya, tapasztaltsága, hazaszeretete és szilárd jelleménél fogva kezességet nyújt afelől, hogy úgy a haza, mint az egyes polgárok jogait megvédeni akarja és tudja is, és magát attól sem fényes ígéretekkel eltántorítani, sem fenyegetésekkel elrettenteni nem hagyja.

Ha ily férfiak örködnék jogaink feltt, akkor nyugodtan folytathatjuk polgári foglalkozásainkat, mert meg lehetünk győződve, hogy csak a haza, s az összes polgárzat jólétén munkálkodnak.

TARTALOM.

Előszó.		Lap.
I. Fejezet: Az alkotmányról és államról általában .		1
II. » A magyar alkotmány- és államról		4
III. » A magyar állam lakosairól		5
IV. » Az állammá egyesülést eszközölő, és az állam jogait biztosító alaptörvényekről		8
V. » A magyar állami főhatalomról		12
VI. » A magyar állami főhatalom megszerzésé- ről, vagyis a királylyá való felavatásról .		14
VII. » A magyar király jogairól		17
VIII. » Az országgyűlésről		22
IX. » Az államlakosok jogairól		26
X. » Az államlakosok, az országgyűlés és a ki- rály kötelességeiről		29

DE BALLAGI GEZA.

